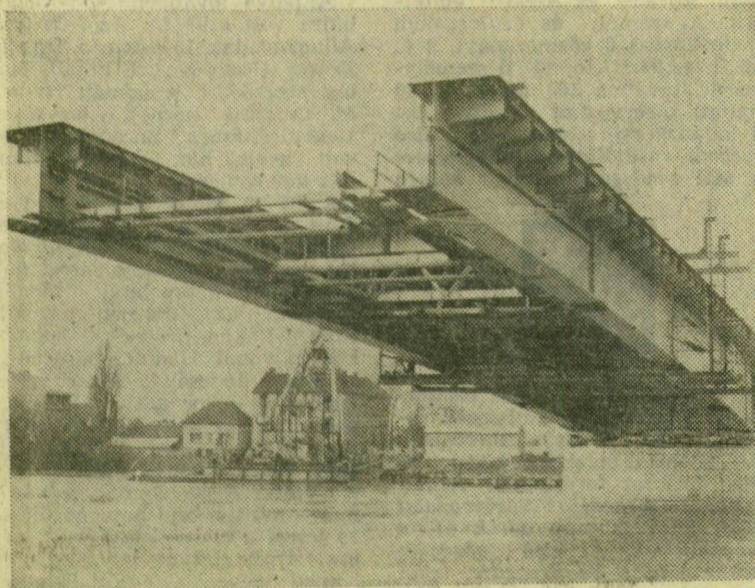

Tiszai képek

Pillantás a téli kikötőre

Az új híd és a nagy víz

„Fürdik” a Sárga

Somogyi Károlyné felvétele
Kisbajó az új rakpartnál

Pék Pál

Negyven felé

Ha kilép a test önmagából,
s kivetkezik az arc,
a pillák mögé zárt világból
időtlen csönd havaz.

Mert ennyi ez. A pocsolyákon
darvakkal leng az ég —
Egy mozdulat a foszló tájon,
mi nem fáj, semmiség.

(Bár háborodott fű tolong már,
s örökre elborít,
s a legutolsó indulásnál
magad vagy távolibb.)

Szeretlek, mondd meg egy fának,
s megörzi hó sebed —
Elindulsz majd az éjszakának.
Batyud az életed.

Emlékek
a mentőkről

A mentőszolgálat múltjáról Horváth István egykori tűzoltó-parancsnoktól kaptam felvilágosítást. Az 1897. évi kolerajárvány idején a város a tűzoltókat kötelezte betegszállításra. Alkalmas lovas kocsikat kellett beszerezni budapesti speciális kocsigyártó vállalatoktól. Így került Szegedre egy Kölber- és egy Reiter-féle mentőkocsi.

1904-ben dr. Faragó Ödön városi tisztifőorvos két tűzoltó-őrs-parancsnokot tanított meg elsősegélynyújtásra. Továbbképzésre Budapestre is felküldték őket, az akkor már működő Budapesti Önkéntes Mentő Egyesülethez. Utána a többi tűzoltó is bekapcsolódott az oktatásba. Így alakult ki a tűzoltóságon belül az első mentőállomás. Már ebben az évben 112 esetben vették igénybe a tűzoltó-mentőket.

Mikor a kolozsvári egyetem Szegedre költözött, 1923. január 4-től az elsősegélyt és a betegszállítást az egyetem engedélyével 35 orvostanhallgató vette át. Akkoriban készült az első mentőautó. (Fényképét ma is őrzöm.)

Ha most mesét mondanék, így folytatnám: Volt egyszer egy kisfiú, aki orvos akart lenni, és a betegekhez lóháton kijárni. Ez a mese igaz lett, és ez a kisfiú én voltam. Mikor eljött az ideje, orvostanhallgató lettem, 1927 őszén beálltam mentőnek.

A mentőállomás mindössze a tűzoltólaktanya sarokszobájából állt. Szolgálatban ketten voltunk, egyikünk már tapasztalt medicus-mentő. A telefonszolgálatot a tűzoltók látták el, ők riasztották a mentőket.

Nagyon izgatott voltam, mikor először került rám a sor. Úgy felugrottam, majd feldöntöttem az asztalt. Hanyatt-homlok rohantam az udvarra, és ugrottam hátul a mentőkocsiba, mert nekem ott volt a helyem. Az idősebb kolléga a bakra ült, a tűzoltókocsis mellé. Mit érezhettem? Valószínűleg azt, hogy most életet menteni megyek! Pedig lehet, hogy csak egy beteget kellett az emeletről hordágyon lehozni. A lovak vágatni kezdtek, én összevissza rázkódtam. Kilátni sem lehetett a homályos ablakon. Azt sem tudtam, merre járunk? Félttem, hogy felborul a robogó kocsi; nagyon sokáig tartott, míg a helyszínre értünk. Ez az érzésem még sokáig megmaradt: kifelé mindig hosszabbnak éreztem ugyanazt az utat, mint visszafelé. Belém állt a félsz! Nem csoda, hiszen egyetemi előadásokon beteggel még nem találkoztam; a mentőszolgálat sokféle meglepetésben részesített. Felszerelésünk nagyon kezdetleges volt, de tőlünk segítséget vártak! Segítünk kellett! A sérülteket bekötöttük, az eszméletleneket megpróbáltuk életre kelteni, de a betegnek is az volt a legiőbb, ha minél gyorsabban kórházba vagy klinikára került. Sokat tanultunk az intézeti ambulancián, mikor az ügyeletes orvos átvette tőlünk betegünket. A belgyógyászati és a sebészeti klinika a Kálvária (ma Úttörő) téri fémipari (gépipari szakközépiskola) iskolában volt, a női klinika a Fodor (most Juhász Gyula) utcai bábaképzőben (ma orvosegyetemi hivatal) volt. A Tisza-parti klinikák építése akkoriban kezdődött el.

1923. június 10-én a mentőszolgálatot átvette a Vármegyei és Városok Országos Mentő Egyesülete. Új állomás létesült a Szigeti utcában; ennek már a vezetője is orvos lett. A mentőszolgálatot tizenhat orvostanhallgató vagy szigorló orvos látta el. Eb-

ből nyolcan úgynevezett másodmentők, fiatalabb évjáratú medicusok voltak. Ügyeletre négy-nyolc órára kerültek ki.

Előre készített beosztás szerint, akár már az év elején tudtuk, hogy karácsonykor vagy szilveszterkor leszünk-e szolgálatban? A váltás déli egy órakor történt. Egy időben öt ügyeletes volt. Riasztás esetén két mentő vonult ki. Ők voltak az „elsőszerekes mentők”. A következő riasztáskor is ők mentek ki az „esethez”, ha bent voltak. Ha az első kivonuláskor nem tértek vissza, riasztáskor a „második szerekes” mentők következtek. Ha ezek sem voltak még bent, akkor került sor a tartalékra, az ötödikre; ez bentlakó szigorló orvos volt. Ritkán fordult elő, hogy egy időben három autó is kint volt. Ilyen esetben az a mentő vonult ki, aki éppen bent tartózkodott. Ez kötelessége is volt; ezért kapott a nyolc első mentő az állomásnak lakást; de ezt magától értetődően is csináltuk.

Legnehezebb helyzete az elsőszerekes mentőknek volt: 24 óra alatt nyolc-tíz órára is kivonultak.

Az állomásnak az utcáfronton három szobája volt, a negyedikben a gépkocsivezetők tartózkodtak. A bejárati első szoba volt az örszoba; ambulanciáé az az örszoba, akik elsősegélyre bejöttek a mentőállomásra. Itt kellett tartózkodniuk az elsőszerekes mentőknek is. A 24 órás szolgálatért két pengő „élelmizéstérítést” kaptunk. A nyolc első mentő havi 40 pengő fizetésben is részesült. Egy medicusnak ez szép jövedelem volt, mert egyébként nem állt módjában pénzt keresni. Abban az időben még annak is örült a fiatal orvos, ha díjtalan gyakornoknak kerülhetett be valamelyik klinikára. A bentlakóknak kollégiumszéri lakásuk volt a mentőállomáson, munkaruhanák pedig fehér köpenyt, egyensapkát, télen bundát kaptunk, tehát a munka- és szociális körülmények megfelelőek voltak.

Kiszállásra most már csak autótól mentünk, mert a mentőállomásnak hat Magosix autója volt. A gépkocsik télen fűtött garázsban álltak, hogy riasztáskor azonnal indulhassanak. Minden autóban volt elsősegélyláda, különféle orvosi vizsgáló műszer, steril kötszer, fecskendő, injekciós gyógyszer, sőt babakelengye is. A telefonszolgálat továbbra is a tűzoltóknál maradt. A felírt adatok után ők riasztottak minket csengővel, éjjel még piros lámpa bekapcsolásával is. Nappal 40, éjjel 60 másodperc alatt az autónak el kellett indulnia, mert ezt stopperórával ellenőrizték. A hordágyas betegszállításához megfelelő fizikai erőnlét és rátermettség kellett.

Kivonulási területünk megfelelt a mostani járásnak, de olykor még Budapestre is szállítottunk beteget.

Juhász Gyulára még kisfiú koromból emlékszem. Sokszor láttam az utcán sétáló költőt. Szmélyes kapcsolataiba vele éppen a mentők révén kerültem, mert mint beteget kétszer is szállítottam. Másodszor a Fodor (most Juhász Gyula) utcából vittük eszméletlenül a klinikára. Többé nem is tért magához.

A mentőszolgálatban eltöltött idő egy jövődó orvosnak mindenképp nagyon hasznos volt. Hozzászoktunk a beteghez, a váratlan helyzetekhez; nem féltünk a vérző sebhez nyúlni; tudtuk, mit csináljunk az ájult, eszméletlen emberrel. Olyan helyzetekben kellett határozottan csele-

kednünk, amilyenekről az egyetemi előadásokon sohasem hallottunk. Vonat alá másztunk elütött emberekhez; vízből kihúzott fuldoklóba próbáltunk életet pumpálni; megszurkált verekedőhöz hamarabb érkezünk, mint a rendőrök. Sok száz szülést vezettem le önállóan, bába nélkül, amikor évfolyamtársaim szülést még messziről sem láttak. Újszülöttet segitettem világra mentőautóban, szénaboglya tövében, de előfordult, hogy két széken feküdt a vajdó. Tanyai szülésnél egy öregasszonynak is örülhetünk, aki meleg vizet, teknőt készített a baba fürdetéséhez. Orvos híján minket hívtak betegséghez is. Döntenünk kellett, hogy olyan beteget vigyünk csak kórházba, akit fel is vesznek. Néha káros volt az elsősegélynyújtók tevékenysége. Pl. szívkoszorúér-görccsnél havat raktak a szív tájára, pedig meleg kellett volna. A beteg meg is halt, mire kiértünk. Nem vágták le az akasztott embert a kötélről, mert nem merték! Előfordult az is, hogy elvágták a kötelet, de nem fogták meg az akasztott testét, így az földre zuhanva lábát törte. Sokszor hívtak minket eszméletlenül látszó hisztériához. Előzmény: a házaspár összeveszt és az asszony rosszul lett. A telefonos tűzoltó ügyeletesnek kellett eldöntenie, hogy riassza-e a mentőket? Mi lesz, ha nem mennek? — és a beteg meghal! A hívások egy része tübbuzgalomból vagy felelőtleneségből származott, de inkább mentünk, hogy ne legyen baj.

A Tiszán is tartottunk szolgálatot. A Szegedi Torna Egylet csónakházában volt a vízi mentőállomás nagy motorcsónakkal és ügyeletes mentővel. Ha a vízen valahol baleset történt (fuldoklott valaki, vagy felfordult a csónak) a mentőcsónakkal már indultunk is.

Közben természetesen tanultunk, hiszen az év végén jöttek a szigorlatok. Évenként távoztak tőlünk a végzős orvosok, akiknek valamelyik vendéglőben rendeztünk búcsúvacsorát. Akikkel évekig mentő voltam, később, mint orvosok is jól megállták helyüket. Kórházigazgató, megyei és kórházi főorvos, sőt még országgyűlési képviselő is került ki közülünk.

Volt egyszer egy kisfiú, aki orvos akart lenni. Vágya teljesült, és útját a mentők egyengették!

Emlékeimet szembesítettem a mával. Utódainkat, az Országos Mentőállomást régi helyünkön kerestem fel. Az Országos Mentőállomás 1948. május 10-én kezdte meg működését Szegeden. A mentőállomás most megyei intézmény; a megye városai és a kistéleki mentőállomással URH-kapcsolatunk van, de ugyanúgy tartják az összeköttetést autókalkal is. Az autók irányítása így lehetséges akkor is, amikor még úton vannak. Jelenleg egy időben 17 gépkocsi tartja az ügyeletet, és van ún. rohamkocsijuk is, amelyben a legkorszerűbb diagnosztizáló és életmentő készülékek állnak a mentőorvos rendelkezésére. A szolgálatot három orvos, egy mentőtiszt és mentőápolók látják el; az utóbbiaknak a fele szakképzett. Sainos, ápolók-ból hiány van. 1978 szeptemberében 3822 feladatot láttak el; ebből az elsősegélyt kívánó esetek száma kb. 600 volt. Ljesztően emelkedett a közlekedési balesetek száma. Ezek egy részét alkoholos befolyásoltság okozta.

A régi időben az volt a jelszó szilveszterkor: „Adakozzunk a mentőknek.” A mentőszolgálat akkor önkéntes volt. Ma már erre nincs szükség. Most azt kívánom a szegedi mentőknek, hogy minél hamarabb kapjanak új öthont, mert a jelenlegi már rég kinttél!

DR. VÁMOSSY JÓZSEF